

”Haluaisitko sä Suomesta hammaslääkäriyhteiskunnan?
Kuulostaa vielä pelottavammalta kuin poliisivaltio”

Peritekstit ja satiiri Miika Nousiaisen *Juurinhoito* -romaanin huumorin keinoina

Jenniina Anttila

Kandidaatintutkielma

Kirjallisuus

Musiikin, taiteen ja kulttuurin tutkimuksen laitos

Jyväskylän yliopisto

Kevät 2022

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta	Laitos Musiikin, taiteen ja kulttuurin tutkimuksen laitos
Tekijä Jenniina Anttila	
Työn nimi ”Haluaisitko sä Suomesta hammaslääkäriyhteiskunnan? Kuulostaa vielä pelottavammalta kuin poliisivaltio”, Peritekstit ja satiiri Miika Nousiaisen Juurihoito -romaanin huumorin keinoina	
Oppiaine Kirjallisuus	Työn laji Kandidaatintutkielma
Aika Kevät 2022	Sivumäärä 25
Tiivistelmä <p>Tässä tutkielmassa tarkastelen peritekstejä ja satiiria huumorin keinoina Miika Nousiaisen teoksessa <i>Juurihoito: Suku- ja hammaslääkäriromaani</i> (2016). Peritekstit ovat kirjaesineen tarinan ja kerronnan ulkopuolelle jääviä tekstejä, mutta ne kuitenkin toimivat niiden kommentaarina. Peritekstejä ovat muun muassa kirjan nimi, alkusanat, otsikot ja väliotsikot. <i>Juurihoidon</i> periteksteistä tutkin erityisesti sen hammaslääketieteellistä faktatietoa sisältäviä välikappaleita, sekä sen alkusanoja.</p> <p>Satiiri taas on laji, joka on pilkallista, purevaa ja jopa aggressiivista, ja sillä on aina jokin kritiikin kohde, mutta satiiri kuitenkin esittää kritiikkinsä huumorin ja koomisen keinoin. <i>Juurihoidon</i> satiiria tutkin sen henkilöhahmojen kautta, mutta kuitenkin puretuen analyysissäni syvemmälle teoksen teemoihin, joista voi havaita satiirin kriittisemmät pohjavireet. Henkilöhahmot nimittäin toimivat satiirin välikappaleina, ja abstraktimmat ja suuremmat aiheet ovat satiirin todellisia kohteita.</p> <p>Analyysini pohjana on peritekstien ja satiirin lisäksi myös inkongruenssiteoria, sillä otan koko tutkielmassani yleisesti huomioon huumorin inkongruenttin luonteen. Inkongruenssiteorian mukaan huumoria syntyy, kun yhteensopimattomat elementit yhdistyvät toisiinsa ja samalla rikkovat sisäisiä mallejamme ja odotuksiamme.</p> <p>Analyysini pohjalta peritekstien kytköksistä teoksen huumoriin saadaan selville, että <i>Juurihoidon</i> välikappaleet sisältäessään juurihoidon hoitotoimenpiteen välivaiheet kommentoivat samalla myös teoksen tarinaa ja juonen kulkua erityisesti sen toisen päähenkilön, hammaslääkäri Esko Kirnuvaaran, näkökulmasta. Teoksen tarinan ja juonen edetessä, Eskon elämä korjaantuu kuten juurihoidettu hammas, ja näin yhdistyvät inkongruentilla tavalla hammaslääketiede ja humoristinen fiktio. Teoksen alkusanoista löydän myös intermediaalisia viittauksia, jotka humoristisesti ja inkongruenttisesti kommentoivat teoksen teemoja; rakkauden etsimistä ja tunteiden käsittelyn vaikeutta. Analyysissäni löydän myös monia erilaisia kohteita, joita satiiri saattaa naurunalaisiksi. Satiirin kritiikin kohteiksi päätyvät miehuuden ja suomalaisuuden stereotyyppit, vanhemmuus ja isyys sekä politiikka.</p>	
Asiasanat Peritekstit, satiiri, Miika Nousiainen, inkongruentti, inkongruenssiteoria, intermediaaliset viittaukset	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja	

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO.....	1
2. TEORIATAUSTA JA KESKEISET KÄSITTEET.....	4
2.1. Periteksteistä.....	5
2.2. Satiirista.....	6
3. PERITEKSTIT OSANA <i>JUURIHOIDON</i> HUUMORIA.....	8
3.1. Tekstijaksoja erottavat hammaslääketieteelliset välikappaleet.....	8
3.2. Alkusanat.....	12
4. SATIIRI OSANA <i>JUURIHOIDON</i> HUUMORIA.....	13
4.1. Miehuuden ja suomalaisuuden stereotypiat.....	13
4.2. Vanhemmuus ja isyys.....	17
4.3. Poliitikka.....	20
5. PÄÄTÄNTÖ.....	23
LÄHTEET.....	25

1. JOHDANTO

Kandidaatin tutkielmani tarkastelun kohteina ovat peritekstit ja satiiri huumorin keinoina Miika Nousiaisen *Juurihoito: Suku- ja hammaslääkäriromaani* -teoksessa (2016), jotka yhdessä rakentavat teokselle sen monisyistä ja persoonallista huumoria. *Juurihoito* on otsikkonsa ja alaotsikkonsa mukaisesti juuri sitä kuin se sanookin olevansa, sillä teos kertoo sisarusparvesta, jotka heidän isänsä, Onni Kirnuvaara, on hylännyt, mutta toisaalta myös kasvutarinan kyynisestä hammaslääkäristä, joka löytää ensimmäistä kertaa elämässään rakkauden. Sisaruksetkin löytävät toisensa ja omat juurensa vaiheikkaan etsintäretken tuloksena vasta aikuisiällä. Tämän lopputuloksen saavat alulle teoksen minäkertojina ja päähenkilöinä toimivat henkilöahmot; suvaitsevainen ja ironinen copywriter Pekka Kirnuvaara, joka on juuri eronnut kahden lapsen isä, sekä työelleen elävä yhden asian mies, hammaslääkäri Esko Kirnuvaara. Erilaisuuksistaan ja outouksistaan huolimatta he haluavat lopulta samaa; palata juurilleen.

Teoksen tarinassa siis seikkailu ja juurien etsintä on erittäin tärkeässä roolissa, ja vähitellen sisarusten perhe kasvaa ja he löytävät vihdoinkin omat sukujuurensa. Pekka ja Esko löytävät Lieksasta kadonneen isänsä serkun, Railin, joka johdattaa heidät etsimään Ruotsin Södertäljestä myös sisarensa; monikulttuurisen perheen äidin ja ruotsidemokraatin Sari Bakirciogluun. (Nousiainen 2016, 81–93, 110–131.) Kolmen sisaruksen matka jatkuu Thaimaahan, josta löytyy toinenkin sisar, kovia kokenut ja lukutaidoton tarjoilija Fana. Tarjoilijantyön ansiosta hän oli pelastautunut prostituutiolta, johon hän oli miltei päätyneet rahapulan takia. (Nousiainen 2016, 177–186.) Fanan avulla sisarukset löytävät Australiasta Arvo Kirnun eli heidän isänsä Onnin veljen, joka taas johdattaa heidät viidennen sisaruksensa Sundayn luo. Sunday on puoliksi aboriginaali, ja hänet revittiin juuriltaan jo lapsena ottamalla hänet pakkohuostaan. (Nousiainen 2016, 230–243, 252–253.) Tämän lisäksi Arvo johdattaa heidät Onnin ystävän Allan Pekkalan luo, jonka avulla sisarukset saavat kuulla vielä isänsä kohtalosta, mikä tuo sisaruksille tarvitsemansa lopullisen ratkaisun kysymyksilleen (Nousiainen 2016, 298–311).

Huumorin näkökulmasta tutkimukselleni kiinnostavana pidän teoksen henkilöahmoja, ja heidän ajatuksiaan ja käytöstään, sillä teoksen monet henkilöahmot ovat luonteeltaan melko kärjistettyjä ja jopa stereotyyppisiä. Tästä syystä henkilöahmot luovat pohjaa teoksen huumorille, erityisesti satiirin valossa. Erityisesti tutkin teoksen henkilöahmoista Esko Kirnuvaaraa, Pekka Kirnuvaaraa, Sari Bakircioglua, sekä Onnin ja Arvon henkilöahmoja, sillä nämä henkilöahmot ovat eniten teoksen satiirin kohteina ainakin välillisesti.

Juurihoidon huumorin keinoista tässä tutkielmassa aion käsitellä kahta tutkimukselleni kiinnostavinta aihetta. Yhtenä kiinnostavimmista tutkimuskohteista pidän teoksen rakenteellisia erikoisuuksia, jotka tuovat teoksen huumoriin mielenkiintoisia vivahteita. *Juurihoidon* huumorin rakenteellisia aspectteja aion tässä tutkielmassa tutkia peritekstien näkökulmasta. Peritekstit ovat teoksen sisältämiä tekstejä, joita ei konventionaalisesti pidetä teoksen niin sanotun lukutekstin eli luettavaksi tarkoitettuna tekstin osana, sillä lukuteksti erotetaan sen kommentaareista eli myös periteksteistä (Tieteen Termipankki 2022). Peritekstitkin ovat tietysti tarkoitettu luettavaksi, mutta lukuteksti -käsitteellä viitataan siihen, että lukuteksti sisältää teoksen varsinaisen kerronnan ja tarinan, joita peritekstit taas vain kommentoivat. Peritekstit ovat näennäisen huomaamattomina teosten fiktiivisen tarinan ja narratiivisen tekstin rajapinnoilla, mutta kuitenkin konkreettisesti lukijan nähtävillä. *Juurihoidossa* olevat peritekstit ovat erittäin kiinnostavia ja havainnollisia tutkimukseni kannalta, mutta tämän lisäksi uskon aiheen tutkimisen olevan myös yleisellä tasolla huumorintutkimukselle ja kirjallisuudentutkimukselle mielekästä ja tärkeää. Peritekstit ovat teosten rakenteellisen muodon ja huumorin kannoilta mielekkäitä tarkastelun kohteita, erityisesti silloin, kun huumori ylittää kirjaesineen kaikkiin elementteihin. Periteksteistä kerron kuitenkin lisää Teoriatausta ja keskeiset käsitteet -osiossa.

Huumorin tutkimisen kannalta tutkimukselleni kiinnostavana pidän myös satiiria, joka on Nousiaiselle ominainen huumorin tyylikeino, jota hän on käyttänyt myös muissa teoksissaan, kuten esikoisromaanissaan *Vadelmavenepakolaisessa* (2007), joka kertoo suomalaisesta miehestä, joka kokee syntyneensä väärään kansalaisuuteen ja tahtoo olla ruotsalainen, sekä *Maaninkavaarassa* (2009), jossa perheenisän pakkomielteenä on kestävyysjuoksu ja se on vallannut koko hänen elämänsä, ja jopa hänen lapsiensa elämän. *Juurihoidossa* taas satiirin kohteiksi päätyvät muun muassa miehuuden ja suomalaisuuden stereotyyppit, vanhemmuus ja erityisesti isyys sekä ennen että nykyaikana, sekä poliittinen keskustelu. Teoksessa esiintyy monia vakavia ja todelliseen elämään pohjaavia aiheita, mutta niitä käsitellään huumorin keinoin ja usein asiat tai niitä edustavat henkilöhahmot joutuvat naurunalaisiksi.

Lähestyn aihettani kirjallisuudentutkimuksen ja huumorintutkimuksen näkökulmista, erityisesti keskittyen teoksen peritekstien osallisuuteen teoksen huumorin luonteessa, sekä satiirin luomaan kritiikkiin ja huumoriin. Näiden näkökulmien avulla haluan tehdä ilmeisemmäksi ja havaittavammaksi tavat, joilla *Juurihoidon* huumori rakentuu. Olen muodostanut näistä näkökulmista seuraavat tutkimuskysymykset:

- 1) Millä tavoin erilaiset peritekstit vaikuttavat ja kytkeytyvät *Juurihoito* -romaanin huumoriin?
- 2) Millä tavoin satiirisia keinoja käytetään *Juurihoito* -romaanin huumorissa?

Mielestäni *Juurihoito* -romaanin huumorin analyysissä näiden kahden keskeisen näkökulman valitseminen on havainnollisinta, sillä mikäli keskittyisin vain näistä yhteen näkökulmaan, voisi se vääristää kyseisen elementin roolin suuruutta teoksen huumorin rakentumisessa. Mielestäni nämä kaksi näkökulmaa luovat yhdessä monipuolisesti kuvaa teoksen huumorin luonteesta, tai ainakin sen pääpiirteistä. Nousiaisen tuotantoa on myös tutkittu suhteellisen vähän, eikä huumorintutkimuksellisia tutkielmia löytynyt, kuin Anna-Leena Pyykkösen vuonna 2012 tekemä Pro gradu -tutkielma ”Antisankarihahmot Miika Nousiaisen komiikan avaimena”, jossa on tarkasteltu *Vadelmavenepakolaista* ja *Maaninkavaaraa*. Nousiaisen *Juurihoidosta* en kuitenkaan löytänyt yhtään aiempaa tutkimusta, joten pidän tutkimustani tästäkin syystä relevanttina ja mielekkäänä.

Juurihoito on huumorin kannalta hyvin rikas tarkastelun kohde, ja siitä löytyy peritekstien ja satiirin lisäksi paljon enemmänkin erilaisia huumorin keinoja, joita en kuitenkaan käsittele tässä tutkimuksessa, tai ainakaan yhtä syvällisesti kuin satiiria ja peritekstejä. Esimerkkeinä Juurihoidon huumorin keinojen paljoudesta ovat muun muassa teoksen sisältämä kielellä leikittely, absurdit eli järjenvastaiset tapahtumat ja juonen käänteet, huumoria herättävät intermediaaliset ja intertekstuaaliset viittaukset, sekä sisarus henkilö hahmojen huumoria herättävät keskustelut. Näiden lisäksi kiinnostavaa teoksessa on se, että sitä voitaisiin pitää lääkäriromaanien, tai toisin sanottuna lääketieteellisten romanttisten fiktioiden, parodiana, sillä se nimeää itsensä hammaslääkäriromaaniksi, ja teoksessa syttyy rakkaus hammaslääkäri Eskon ja hammashoitaja Nelen välille heidän hoitaessaan yhdessä hampaita thaimaalaisella klinikalla. Agnes Arnold-Forsterin artikkelin ”Racing Pulses: Gender, Professionalism and Health Care in Medical Romance Fiction” mukaan lääketieteelliset romanttiset fiktiot ovat romanttisen fiktion alalaji, jotka sijoittuvat miljööltään sairaaloihin, ja joissa yleensä romanttinen suhde syttyy mieslääkäriin ja naishoitajan välille (Arnold-Forster 2021, 157).

2. TEORIATAUSTA JA KESKEISET KÄSITTEET

Tutkielmani tässä luvussa selitän ne teoriataustat ja keskeiset käsitteet, joita käytän analyysini pohjana. Ensimmäisenä kuitenkin on tärkeää määritellä se, mitä tässä tutkielmassani tarkoitan, kun puhun huumorista ja sen tutkimuksesta. Huumori määritellään yleisesti leikinlaskuna ja sydämellisenä leikillisyytenä, jossa koomisiin ilmiöihin suhtaudutaan pilkan sijaan suvaitsevaisesti (Tieteen termipankki 2022), mutta itse sisällytän huumorin tutkimukseeni myös pilkallisen satiirin. Perustelen tätä valintaani satiirin sisältämän huumorin ja komiikan avulla sillä, vaikka satiiri onkin ennemminkin lähikäsite huumorille, se on osa *Juurihoidon* huumorin rakentumista. Satiiri on pilkallisuutensa ohella myös huumoria hyväksikäyttävä laji, jonka vuoksi lasken sen tässä tapauksessa tutkimani teoksen huumorin keinoksi. (Kivistö 2007, 9.)

Satiirin lisäksi tutkin huumorin keinona myös peritekstejä, joista kerron enemmän kappaleessa 2.1. Periteksteistä en oikeastaan ole löytänyt tutkimusta huumorin keinona, vaikka peritekstien tutkimusta muutoin onkin. Mielestäni mielenkiintoista on tutkia sitä, kuinka yleisesti ennemminkin huomiotta jätetyt elementit kirjoissa, voivat lisätä huomattavasti ja rikastaa teoksen huumoria, kuten *Juurihoidon* kohdalla tulen tämän myös osoittamaan. Huumoria on kuitenkin toisaalta usein tutkittu siten, että teoksista eritellään pienet rakenneosaset, jotka toimivat teosten huumorin keinoina, ja minun tutkielmani on osa tätä huumorin tutkimuksen traditiota. Tästä mielenkiintoisena esimerkkinä voisin mainita Evangeline E. Nwokahin, Vanessa Hernandezin, Erin Millerin ja Ariana Garzan artikkelin ”Playing with Words: Dav Pilkey's Literary Success in Humorous Language” (2019), jossa he tutkivat Dav Pilkeyn Kapteeni Kalsari -lastenkirjasarjaa ja sen erilaisia humoristisen kielen keinoja muun muassa ristiriitaisuuksien, absurdiuden ja liioittelun näkökulmista.

Aiempien lisäksi otan tutkielmassani yleisesti ottaen huomioon huumorin inkongruenttin luonteen. Maria Laakson artikkelin ”Liikaviisas lyö rahoiksi. Pauli Kohelon romaanien inkongruentti komiikka humoristisen suomalaisen kansankuvauksen perinteessä”, mukaan huumorin inkongruenssiteoria perustuu ajatukselle, että huumoria syntyy joidenkin yhteensopimattomien elementtien yhdistyessä toisiinsa (Laakso 2016, 25). Näen huumorin myös *Juurihoidossa* paljolti perustuvan yhteensopimattomiin elementteihin, sekä ristiriitaisuuksiin ja tietynlaiseen yllätyksellisyyteen.

Inkongruenssia paljon tutkinut John Morreall kertoo myös teoksessaan *Comic Relief: A Comprehensive Philosophy of Humor* (2009) inkongruenssiteorian perustuvan sille faktalle,

että ihmiskokemus toimii opittujen mallien avulla. Se, mitä olemme aiemmin kokeneet, valmistele meitä käsittelemään sitä, mitä koemme nyt tai tulemme kokemaan, ja tällöin esimerkiksi koskettaessamme lunta odotamme sen olevan kylmää aiempien kokemustemme ansiosta. Inkongruenttiuden ydinmerkitys on, että jokin asia tai tapahtuma, jonka havaitsimme tai jota ajattelimme, rikkoo sisäisiä mallejamme ja odotuksiamme. Koettuamme jotain epäjohtonmukaista, emme enää odota sen sopivan tavallisiin sisäisiin malleihimme, mutta siitä huolimatta se rikkoo edelleen näitä mallejamme ja odotuksiamme. Näin voimme huvittua samasta asiasta myös useammin kuin kerran. (Morreall 2009, 10–11.)

On myös huomionarvoista, että inkongruenttius ei ole pelkästään humoristista, vaan tällaiset sisäisiä mallejamme ja tavallisia odotuksiamme horjuttavat epäjohtonmukaisuudet ja yhteensopimattomuudet voivat tilanteesta tai asiasta riippuen saada aikaan myös muitakin tunteita, kuten pelkoa, inhoa ja vihaa (Morreall 2009, 12–13). Joka tapauksessa siis inkongruentit tapahtumat tai asiat, joissa yhdistyvät toisiinsa sopimattomat elementit, epäsovimattomuudessaan ja outoudessaan aiheuttavat jonkinlaisen reaktion, kun ne rikkovat sisäisiä mallejamme, kuten *Juurihoidossa* useissa tapauksissa inkongruenttius aiheuttaa huvittuneisuutta ja hilpeyttä.

2.1. Periteksteistä

Parateksti on Gérard Genetten *Seuils*-tutkimuksessaan vuonna 1987 luoma ja määrittelemä käsite ja kattotermi, joka tarkoittaa niitä teoksissa esiintyviä tekstejä, jotka muuttavat tekstin konkreettiseksi kirjaksi. Viittaan kuitenkin tutkielmassani ranskankielisen alkuperäisteoksen sijaan Janet. E. Lewinin englanninnokseen *Paratexts: Thresholds of interpretation* (1997). Genetten mukaan paratekstit ovat kynnystekstejä, jotka sijaitsevat sekä kirjan sisällä että sen ulkopuolella, ja ne kommentoivat teoksen varsinaista lukutekstiä. (Genette & Lewin 1997, 1–2.) Itsekin analyysissäni näen peritekstien kommentoivan lukutekstiä, ja analyysini perustuu tälle kommentoivuudelle huumorintutkimuksellisten näkökulmien ohella.

Paratekstit jakautuvat kahteen alakäsitteeseen: *periteksteihin* ja *epiteksteihin*. Peritekstit ovat paratekstejä, jotka sijaitsevat teoksen lukutekstin välittömässä yhteydessä, ja jotka muuttumattomammin ovat osa painettua kirjaa painoksesta toiseen. Epitekstit taas ovat teokselle etäisempiä paratekstejä, jotka ainakin alun perin ovat sijoittuneet kirjan ulkopuolelle, ja syntyneet usein median, kuten haastattelujen tai keskustelujen, avulla tai yksityisen viestinnän, kuten kirjeiden tai päiväkirjojen, avulla. (Genette & Lewin 1997, 3–5.) Mikko Keskinen (1993, 147) kuitenkin kertoo artikkelissaan ”Fiktion talon eteiset ja kynnykset.

Peritekstit kirjallisuuden kommentaarina ja tulkintana”, että myös epitekstit voidaan liittää osaksi painettua kirjaa, jos se julkaistaan uudelleen esimerkiksi kriittisenä laitoksena.

Tutkielmassani aion keskittyä kuitenkin analysoimaan parateksteistä vain peritekstejä. Keskinen (1993, 147) listaa erilaisia peritekstejä olevan kirjailijan nimi, otsikko, omistuskirjoitus, epigrafi, esipuhe, väliotsikot, epilogi, huomautukset ja takakansiteksti. Peritekstit ovat siis varsinaista lukutekstiä ympäröiviä tekstejä: ne voivat olla alku- ja lopputekstejä, mutta ne voivat sijoittua myös lukutekstin väliin väliotsikoina tai muina vastaavina elementteinä.

Keskinen pohtii myös artikkelissaan sitä ongelmallisuutta, että mikä merkitys ja funktio näillä teksteillä on, jotka kehystävät niin sanottua ”varsinaista” teosta. Lukijan katseen täytyykin suuntautua näille tekstin ja kontekstin, marginaalin ja keskeisen, sekä kehyksen ja varsinaisen taideteoksen kynnyksille, jotta voi havaita näiden paratekstien merkityksen ja kommentoituuden varsinaiseen lukutekstiin. Keskinen mukaan erimielisyydet tai välinpitämättömyys tekstin rajoista myös osoittaa, kuinka kirjallisuustiede voi tarkentaa lukijan havainto- ja ymmärryskykyä. (Keskinen 1993, 146–147.) Keskinen (1993, 152) myös ehdottaa, että peritekstien artikuloijana toimii agentti nimeltään toimittaja-kertoja, joka saattaa teoksen julkaisukuntoon, mutta ei osallistu kerrontaan tai tapahtumiin, joka taas on teoksen kertojan tehtävä.

2.2. Satiirista

Sari Kivistö kertoo teoksessaan *Satiiri: Johdatus lajin historiaan ja teoriaan* (2010), että satiiri on laji, joka kritisoi ihmisten paheita tai yhteiskunnan epäkohtia, sekä keskittyy todellisuuden ja ihanteiden eroavaisuuksiin. Teksti myös yleensä ymmärretään satiiriksi tietynlaisen sävyn tai tarkoituksen perusteella, eikä minkään erityisten ulkoisten muotokriteerien avulla, sillä satiiri kykenee tunkeutumaan mihin tahansa toiseen lajiin ja alistamaan sen omiin tarkoituksiinsa. Satiiri on luonteeltaan kriittistä, pilkallista tai aggressiivista, sekä niin sanottua purevaa ivaa, mutta niiden seurana on kuitenkin aina hauskuus. Satiirille ominaista on naurun herättäminen koomisen keinoin, ja kritiikki esitetään siis huumorin avulla tehden kohteestaan naurunalainen. (Kivistö 2007, 9.)

Satiiri kuitenkin eroaa huumorista siten, että pelkän hyväntuulisen, kujeellisen ja myötätuntoisen leikinlaskun sijaan satiiri useimmiten suhtautuu kohteeseensa jyrkemmin. Satiirissa usein näkyy propagandallekin tuttu tyyli luoda mustavalkoinen kontrasti, selkeät hyvän ja pahan symbolit sekä abstraktin periaatteen esittäminen konkreettisesti. Satiiria ei

kuitenkaan sovi sekoittaa propagandaan, sillä se ei pyri propagandan tavoin jyrkästi lukitsemaan vastakohtia lopullisesti. (Kivistö 2007, 9.) On myös tärkeää huomioida, että satiirin päätarkoituksena ei ole viihdyttäminen tai hauskuuttaminen, vaikka se käyttääkin apunaan komiikkaa ja huumoria, sillä satiiriin kuuluu huumorin alla piilevä vakavuus (Kivistö 2007, 15). *Koominen* tarkoittaa hauskaa, naurettavaa ja hilpeää, *komiikka* taas tarkoittaa koomisuutta sisältävää toimintaa tai tuotosta, jonkinlaista koomisuuden kokonaisuutta (Kivistö 2007, 239).

Satiirin lajiin kuuluva aggressiivisuus näkyy muun muassa siinä, että satiireilla on aina kritisoitava kohde. Satiirin kohteeksi voidaan periaatteessa valita mikä tahansa asia, ja kohteita voi myös olla useita. Kohde voi esimerkiksi olla jokin yleisinhimillinen ja ajaton heikkous tai pahe, kuten ahneus, tekopyhyys ja vallanhalu, tai kohde voi olla jokin historiallinen henkilö tai ryhmittymä, kuten poliittinen liike, vallanpitäjä tai uskonnollinen ryhmä. Aggressio voi näkyä myös symbolisesti, kun satiirien henkilöahmot joutuvat usein kivuliaisiin seikkailuihin. Henkilöhahmoja voidaan alentaa eläimiksi, mekaanisiksi olioiksi tai karikatyyreiksi. Henkilökuvaus on satiireissa usein kärjistävää, ja kohteen naurettavia puolia liioitellaan pilkallisesti, yleensä keskittyen henkilön heikkouksiin ja paheisiin, eikä niin paljoa fyysisiin piirteisiin. (Kivistö 2007, 10.) *Karikatyyrit* tarkoittavat yksiulotteisia ja tietyiltä piirteiltään äärimmilleen vietyjä ja liioiteltuja henkilöahmoja (Kivistö 2007, 237). Toisaalta Sari Kivistö ja H. K. Riikonen taas kertovat teoksessaan *Satiiri Suomessa* (2012, 13), että henkilöahmojen satiirinen luonnekuvaus on usein tyypittelevää ja se tarttuu henkilön ruumiillisiin yksityiskohtiin tai henkisiin vajavaisuuksiin.

Juurihoidon tapauksessa liittäisin sen satiiriin kuitenkin myös tavallista voimakkaamman lempeyden ja koomisuuden, vaikka satiiria ei yleensä kuvaillakaan erityisen lempeäksi tai koomiseksi. Nimittäin *Juurihoidon* huumorin, ja siten myös sen satiirin, luonne on koko teoksen matkalta myös koomista ja ymmärtäväistä erityisesti teoksen henkilöahmoja kohtaan. Satiirin pilkka ja kritiikki ei aina kohdistu suoraan henkilöahmoihin itseensä, vaan henkilöahmojen kautta kritisoidaan ennemminkin abstraktimpia kohteita, joka omalta osaltaan etäännyttää satiirin vihamielisyyttä taka-alalle ja peittää satiirin huvittavuuden ja koomisuuden alle. Satiirisuuden erityisen lempeyden voi havaita myös siinä, kuinka teos jatkuvasti löytää henkilöahmoistaan silti hyviä ja positiivisiakin puolia, vaikka ne ovatkin osittain hyvin kärjistettyjä ja joutuvat satiirin kritiikin välikappaleiksi. *Juurihoidon* satiiri on nimenomaan satiiria juuri siksi, että huumorin alta paljastuu satiirille ominainen pilkanteko ja kriittisyys, mutta *Juurihoidossa* satiiri piiloutuu suurilta osin erityisen lempeään ja ymmärtäväiseen koomisuuteen.

3. PERITEKSTIT OSANA JUURIHOIDON HUUMORIA

Juurihoidossa peritekstit tuovat teoksen huumoriin mielenkiintoisella tavalla lisää syvyyttä, sillä peritekstit lisäävät teokseen leikittelevää tapaa yhdistää hammaslääketieteellistä tietoa tarinan juonikuvioihin. Erityisesti juurihoito toimii teoksessa sukujuurien etsimisen vertauskuvana, kun ne koomisesti rinnastetaan toisiinsa. Pekka tapaa veljensä ensimmäisen kerran mennessään juurihoitoon Eskon klinikalle. Teoksen luvut myös alkavat lyhyillä juurihoidon etenemiseen liittyvillä faktatiedoilla, alkaen tutkimuksella ja loppuen jälkitarkastukseen. Toisaalta sukulaisuus myös selviää saman sukunimen lisäksi sisarusten hammaskartoista, sillä heiltä puuttuu vitokset ja se on perinnöllistä (Nousiainen 2016, 18).

3.1. Tekstijaksoja erottavat hammaslääketieteelliset välikappaleet

Juurihoidossa erityisen kiinnostavia peritekstejä teoksen huumorin tutkimisen kannalta ovat sen välikappaleet, jotka toimivat ikään kuin teoksen eri osia jakavina otsikoina. Nämä teoksen lukutekstiä jaottelevat välikappaleet ovat lyhyitä, ja sisältävät vaiheittain etenevää faktatietoa juurihoidon hoitotoimenpiteestä, sisältäen ”Tutkimuksen”, ”Avauksen”, ”Juurikanavan avauksen ja laajennuksen”, ”Kruunutuksen”, sekä lopuksi ”Jälkitarkastuksen” (Nousiainen 2016, 7,77,137,225,327). Välikappaleet muun muassa voimistavat ja korostavat juurihoitoa teoksen motiivina eli toistuvana kielellisenä elementtinä, joka on kaunokirjallisen tekstin tematiikan ja rakenteen kannalta merkittävä (Tieteen Termipankki 2022). Sana ”juurihoito” nimittäin ilmestyy teoksessa sekä sen nimessä, vasta mainituissa välikappaleissa faktuaalisina tietoisuuksina, sekä myös itse teoksen tarinassa, sillä sisarusten yhteinen tarina saa alkunsa sillä, kun Pekka ilmestyy Eskon hammaslääkäriklinikalle hoidattamaan hampaansa, ja johon täytyy tehdä juurihoito (Nousiainen 2016, 10–16). Pekan tarve päästä juurihoitoon on erityisen merkittävä tapahtuma koko tarinan etenemiselle, sillä muutoin Pekka ja Esko eivät olisi tavanneet, ja ymmärtäneet olevansa sisaruksia, tai lähteneet etsimään muita sukulaisia ja sisaruksia ympäri maailmaa. Tästä voisi siis päätellä, että juurihoito toimii teoksen motiivina, sekä koko teoksen teemaa symboloivana elementtinä, sillä juurihoito rinnastuu sukujuurten etsimiseen ja löytämiseen. Tämä juurihoidon rinnastaminen sukujuuriin on samalla myös koko teosta kannatteleva humoristinen keino sen inkongruenttiudessaan. Hammaslääketieteen ja sukuasioiden välille luodaan merkitysyhteys, vaikka ne yleisesti ovat toisistaan hyvin kaukaisia asioita, siispä toisiinsa epäsovivat elementit yhdistyessään kaikessa yhteensopimattomuudessaan luovat koomisen vaikutuksen. Teoksen lopussa sisarukset löytävät kaikki omat juurensa ja oppivat ymmärtämään itseään paremmin, ja Pekankin hampaan

juuri on jälleen kunnossa; joten koko sisarusparven juurien voisi nähdä olevan lopulta ikään kuin hoidetut, oli hoitotoimenpiteenä sitten juurihoito tai sukujuurien löytäminen.

Nämä välikappaleet tuovat teoksen rakenteeseen huvittavuutta myös senkin vuoksi, koska välikappaleet ikään kuin noudattavat juurihoidon hoitotoimenpiteen lisäksi lukutekstissä olevaa juonta ja draaman kaarta, erityisesti Eskon näkökulmaan tarkentuneena. Eskon henkilöahmo on iloton hammaslääkäri, joka ajattelee kaiken hammaslääketieteen kautta, mutta joka teoksen tarinan edetessä myös kokee suuren muodonmuutoksen löytäessään lähelleen rakkaita ihmisiä. Siispä juurihoidon vaiheita käsittelevät välikappaleet voisi ajatella kommentaarina teoksen tarinassa tapahtuvalle muutokselle Eskon henkilöahmossa. Esko sanookin teoksessa, että matkustaminen ja isän etsiminen on kuin juurihoito, ei se hauskaa ole, mutta loppuun se on vedettävä (Nousiainen 2016, 141). Niin hän siis päätyy elämänsä suurimmalle seikkailulle, ensin vastentahtoisesti ja välinpitämättömästi, mutta kuitenkin löytäen motivaationsa tähän matkaan hammaslääketieteen kautta, lopulta löytäen matkalta uuden itsensä ja elämänsä.

Siispä ensimmäinen tekstiä jakava välikappale aloittaa juurihoidon hoitotoimenpiteen ensimmäisen vaiheen, ”Tutkimuksen”, ja se toimii teoksen lukutekstin ensimmäisen osan kommentaarina, sillä siten alkaa myös teoksen tarina. ”Tutkimus” -välikappaleessa kerrotaan, että:

Kliinisellä tutkimuksella tarkistetaan hampaiden ja limakalvojen yleiskunto. Röntgenkuvalla varmistetaan tarvittaessa kivun syy. Hammaslääkäri tekee näiden tutkimusten perusteella päätöksen toimenpiteestä.
(Nousiainen 2016, 7.)

Tämän jälkeisessä lukutekstin osassa hammaslääkäri Esko joutuu useammallakin tavalla tämänkaltaiseen tilanteeseen. Pekka ilmestyy Eskon klinikalle hoidattamaan hampaansa, ja kyselemään Eskolta, onko Onni Kirnuvaara hänenkin isänsä. Esko päätyy tutkimaan veljensä Pekan hampaita ja niiden kuntoa välikappaleen selittämällä tavalla, ja yrittää vältellä kysymyksiä ja totuutta, mutta samalla hän myös huomaa Pekalta puuttuvan hammasrivistöstään vitokset. Vitosten puuttuminen on perinnöllistä, ja Eskoltakin nämä puuttuvat, eikä Esko voi kieltää itseltään totuutta siitä, että hänellä on nyt veli. (Nousiainen 2016, 18.) Hampaiden tarkastus siis sysää Eskon yksinkertaisen elämän kohti muutosta; Eskokin löytää oman piilossa olleen kipupisteensä, sekä tekee päätöksen toimenpiteestä eli isän etsimisestä (Nousiainen 2016, 66–67,75).

”Tutkimusta” seuraa välikappale ”Avaus”, jossa kerrotaan, että ”Hampaan ydinontelo avataan, jotta hammaslääkäri pääsee käsiksi tulehtuneeseen juureen” (Nousiainen 2016, 77). Aivan kuten välikappaleessakin avataan ydinontelo, jotta päästään käsittelemään tulehtuneita juuria,

tapahtuu näin kuvainnollisesti myös Eskon henkilöahmolle tätä seuraavassa lukutekstin osassa. Eskoakin jäytännyt yksinäisyys ja kipu pääsee purkautumaan, kun hän saa kuulla isänsä serkulta, ettei häntä hylättykään vapaaehtoisesti ja, että häntä rakastettiin. Samaan aikaan Esko saa myös kuulla uudenkin sisaruksen, Sarin, olemassaolosta. Lopulta kaiken uuden tiedon uuvuttamana Esko purskahtaa hallitsemattomasti itkemään. (Nousiainen 2016, 87–89, 94–99.) Peritekstin voisikin siis nähdä kommentoivan tätä tapahtumaa Eskon sisällä hammaslääketieteen avulla; Eskon piilossa olleet tunteet pääsevät vapautumaan kuin hampaan tulehtunut juuri ydinonteloa avattaessa. Patoutuneiden tunteiden purkautuminen yhdistyy hammaslääketieteelliseen toimenpiteeseen, ja tämä yhdistyminen luo ristiriitaisuudessaan koomisen vaikutelman.

”Avausta” seuraa välikappale ”Juurikanavan avaus ja laajennus”, jossa lukee seuraavasti: ”Hampaan juurikanava täytyy puhdistaa, jotta tulehduksen aiheuttaneet bakteerit ja tulehtunut kudos saadaan kokonaan poistettua” (Nousiainen 2016, 137), ja jonka jälkeisessä lukutekstiosiossa myöskin Eskossa tapahtuu eräänlainen vieläkin suurempi sisäinen avautuminen ja hänen elämässäänkin jonkinlainen laajentuminen, sillä hän tässä tekstiosassa lähentyy vieläkin enemmän sisarustensa kanssa. Jopa niin paljon, että lähtee sisarustensa kanssa matkustamaan, maksaen myös Pekan ja Sarin kustannukset (Nousiainen 2016, 141). He lähtevät Thaimaahan, jossa Esko tapaa uuden siskonsa, Fanan, sekä Fanan ystäviä, joita hän saa auttaa tarkastamalla heidän hampaansa. Hän muun muassa repii yhdeltä mieheltä hampaan jalkapallokentän laidalla pidettävissä ramadanin päättymistä juhlistavissa juomingeissa taskulampun valossa. (Nousiainen 2016, 185–189.) Esko saa myös auttaa Fanaa toteuttamaan hänen unelmansa, sillä Fana on säästellyt kauan rahaa viedäkseen äitinsä hammaslääkəriin toteuttamaan äidin haaveen kauniista hampaista, ennen hänen menehtymistään syöpään (Nousiainen 2016, 194–196). Esko korjaakin Fanan äidin hampaat paikallisella hammaslääkəriasemalla apunaan hammashoitaja Nele, jonka kanssa Eskolla syntyy myös kuin ihmeen kaupalla romanssi (Nousiainen 2016, 207–217). Eskon elämä muuttuu kertaaheitolla, eikä Eskon entinen hammaslääketieteentäyteinen elämäkatsomuskaan enää voi pysyä täysin entisellään. Eskon elinpiiri siis laajentuu aivan kuin välikappaleen juurikanavakin, seuraten siis välikappaleen tapahtumia koomisen rinnastuneesti. Esko huomaa hoitaessaan hampaita Thaimaassa, että se on paljon palkitsevampaa kuin Suomessa; hän huomaa hoitavansa ihmistä, eikä vain hampaita (Nousiainen 2016, 209). Tämän lisäksi Esko huomaa elämäänsä tulleen paljon muitakin tärkeitä asioita kuin vain hammashoito, kuten esimerkiksi rakkaus, josta hän on nyt vihdoin saanut osansa.

Toiseksi viimeisenä välikappaleena on ”Kruunutus”, jossa kerrotaan, että: ”Hammaslääkäri muotoilee juurihoidetun hampaan lopulliseen muotoonsa asentamalla entisen hampaan tilalle kruunun” (Nousiainen 2016, 225). Kuten hammaskin saa tässä hoitotoimenpiteen vaiheessa lopullisen muotonsa, niin saavat sitä seuraavassa tekstiosuudessa myös teoksen sisarusten sukujuuretkin. Matka jatkuu Australian Sydneyyn, kun Pekka, Esko ja Sari lähtevät tapaamaan setäänsä Arvo Kirnua. He saavat lisää tietoa isästään, sekä tiedon myös vauvana menehtyneestä veljestään, Jack Kirnuvaarasta, ja vielä viidennestä elossa olevasta sisaruksesta, heidän siskostaan Sundaysta, joka on puoliksi aboriginaali ja asuu Alice Springsissä, minne sisarusten matka myös jatkuu. (Nousiainen 2016, 233–243.) Tämän lisäksi sisarukset matkaavat Berry Springsiin Finn Roadille tapaamaan Allan Pekkala, joka oli ollut Onnin vuokraisäntä ja ystävä, ja saavat vihdoinkin kuulla isänsä kohtalosta. Sisarukset saavat kuulla, että heidän isänsä oli ikävöinyt ja rakastanut heitä, ja aikonut tulla takaisin Suomeen heidän luokseen, mutta hän ei ehtinyt. Onni oli joutunut tappeluun toisen kirvesmiehen, Koivikon, kanssa, ja menehtyi sen seurauksena. Tämä tieto kuitenkin saa viimeinkin sisaruksille selvyuden isän mysteeriiin. (Nousiainen 2016, 300–311.) Sisarusten juuret ovat siis vihdoinkin löydetty ja löytäneet oikean muotonsa, kuten kruunutettu hammas.

Teoksen viimeisen osan aloittaa välikappale nimeltään ”Jälkitarkastus”, jossa lukee seuraavalla tavalla: ”Hammaslääkäri varmistaa, että kruunu on hyvin paikallaan ja purenta toimii moitteettomasti” (Nousiainen 2016, 327). Teoksen viimeinen lukutekstiosa on hyvin lyhyt ja sitäkin voisi kutsua eräänlaiseksi jälkitarkastukseksi tai jälkikatsaukseksi tarinan sisarusten elämään. Sisarusten elämä on mennyt eteenpäin ja heidän elämänsä ovat muuttuneet; Esko ja Nele ovat menossa naimisiin, ja he ovat myös perustaneet yhdessä Thaimaahan hammaslääkäriklinikan, joka auttaa paikallisia ihmisiä ilmaiseksi ja, jossa myös lukemaan oppinut Fanakin työskentelee (Nousiainen 2016, 327–332). Aivan kuten hyvässä tapauksessa jälkitarkastuksessa hampaan kruunu on paikallaan ja purenta toimii moitteettomasti, niin on laita myös kaikilla sisaruksilla, mutta erityisesti Esko on viimein löytänyt oman paikkansa ja löytänyt onnen siellä, missä hän saa olla rakkaansa Nelen kanssa, ja hän kokee työnsäkin merkittäväksi. Aivan kuten hyvin tehty juurihoito korjaa hampaan, myös omien juurien löytäminen ja seikkailuun lähtö ovat tehneet yksinäisen hammaslääkäriin elämästä moitteettoman.

3.2. Alkusanat

Huumorin kannalta mielenkiintoisina periteksteinä näyttäytyvät myös teoksen intermediaalisuutta eli eri medioiden välisyyttä (Tieteen termipankki 2022) hyödyntävät alkusanat, jotka koostuvat seuraavista sitaateista:

What is love?
– Haddaway

Ihminen vain on sellainen,
ettei se pysty kontrolloimaan tunteitaan.
– Hannu Jortikka

(Nousiainen 2016, 5.)

Nämä sitaatit ovat kiinnostavia niiden inkongruenttiuden ja yllätyksellisyyden vuoksi, sillä ne rikkovat kirjaesineisiin ja niiden alkuteksteihin yleisesti liitettyä tietynkaltaista vakavuutta. Ensimmäisessä sitaatissa oleva ”What is love?” on englantilaisen elektronista tanssimusiikkia esittävän muusikon, Haddawayn, läpimurtosingle vuodelta 1993. Single sijoittui ensimmäiselle sijalle 42 maassa, pääsi Billboardin Hot 100 -listalle, ja sen myynti nousi 38 miljoonaan kappaleeseen. (Haddaway: bibliography, 2022.) Kappaleen siteerauksen ja sen nimen voisi ajatella kommentoivan tarinassa hyvin suuressa roolissa olevaa rakkauden etsimistä. Erityisesti Esko kokee suuren mullistuksen elämässään, kun löytää viimein omaan elämäänsä rakkauden, joka oli ollut kadoksissa koko hänen aiemman elämänsä ajan. Kappale on siis hyvinkin kuvaava teoksen tarinaa ajatellen, mutta tästä huolimatta se on huvittava elementti yllätyksellisyydessään.

Toinen alkusanojen sitaatti taas vie Iltasanomien sivuille, Jussi Paasin artikkeliin ”Jortikka jyrähti kohuottelusta: ”Ihan pikkupoikien leikkiä”” (22.3.2016), jossa jääkiekkovalmentaja Hannu Jortikka kertoo, kuinka tavallisia tunnekuohut ovat otteluissa. Jortikka sanoo artikkelissa seuraavasti:

– Siellä ne näyttivät toisilleen keskisormea. Mutta sellaista se on. Valmentajat huutavat toisilleen ja tuomareille. Tätä on tapahtunut monta kymmentä vuotta. Ihminen vain on sellainen, ettei se pysty kontrolloimaan tunteitaan, sanoi valmentajalegenda Hannu Jortikka.

(Paasi 2016.)

Juurihoidossa tämä sitaatti taas voisi viitata moneenkin asiaan, mutta sen voisi esimerkiksi ajatella kommentoivan sitä, kuinka kovasti esimerkiksi Esko ja myös Sari pyrkivät peittämään ja piilottamaan tunteensa, mutta silti ne pulpahtavat pintaan. Tämä sitaatti on jopa edeltävääkin absurdimpi, sillä useammin teoksissa on alkusanoina esimerkiksi runon tai laulun pätkiä, tai esimerkiksi jonkun filosofin ajatuksia, mutta tässä teoksessa ajatukset tulevat jääkiekkovalmentajalta, joka on hyvin inkongruentti elementti.

4. SATIIRI OSANA JUURIHOIDON HUUMORIA

Tässä kappaleessa analysoin siis Nousiaisen *Juurihoidon* satiiria, joka on hyvin monitasoista, sillä satiirin kohteiksi joutuvat useammat eri kohteet, kuten esimerkiksi politiikka, miehuus, vanhemmuus ja isyys, sekä välillisesti teoksen henkilöhahmot ja heidän puutteensa. Näiden lisäksi teoksessa ilmenee aiemmin mainittuja yleisinhimillisiä ja ajattomia heikkouksia ja paheita, kuten vallanhalu, heikompien sortaminen ja tekopyhyys, jotka ovat satiirille hyvin yleisiä kohteita (Kivistö 2007, 10). Satiiri on kuitenkin suurimmilta osin tavallista lempeämpää ja se piiloutuu koomisuuden ja huvittavuuden taakse, sillä satiirin kritiikin ja pilkan todellisiksi kohteiksi päätyvät etäisemmät ja abstraktit kohteet, kun taas teoksen henkilöhahmot saavat osakseen myös ymmärrystä. Pyrin siis tässä kappaleessa erittelemään ja analysoimaan sitä, millaisia satiirisia keinoja *Juurihoidossa* käytetään teoksen huumoria lisäävinä elementteinä.

4.1. Miehuuden ja suomalaisuuden stereotypiat

Yksi *Juurihoidossa* mielenkiintoisella tavalla satiirin kohteeksi joutuva aihe on miehuus, jota kuitenkin käsitellään teoksessa moninaisesti, sillä teoksessa on toisilleen hyvin vastakkaisia mieshenkilöhahmoja. Esimerkiksi Pekan henkilöhahmo on hyvin nykyaikainen, sosiaalinen ja pärjäävä helsinkiläismies, joka työskentelee mainosalalla, on tietoinen nyky maailman menosta ja trendeistä, sekä on sinut omien tunteidensa kanssa ja osaa näyttää ne muille, kun taas toinen päähenkilö Esko on hyvin eristäytynyt ja juro, melkein kuusikymppinen hammaslääkäri, jolle työ on hänen identiteettinsä ja hammaslääketiede elämäkatsomuksensa. Eskossa on kuitenkin myös pehmeämpi, rakastava ja rakkautta kaipaava puolensa, mutta hän on ollut niin kauan yksin, että tämän puolen esiintulo kestää aikansa. Kolmas mielenkiintoinen mieshahmo on tarinan sisarusten isä Onni, joka taas edustaa hyvin erilaista mieskuvaa, sillä toisaalta Onnin henkilöhahmo on naistenmies, joka on jättänyt naisia ja lapsiaan ja lähtenyt omille teilleen, mutta toisaalta monimutkaisista syistä. Onnin henkilöhahmo on nimittäin toisaalta nimelleen ristiriitaisesti hyvin huono-onninen, ja on joutunut erilaisiin ongelmiin elämänsä aikana, kuten lavastetuksi huumausainerikoksesta Thaimaassa (Nousiainen 2016, 197). Onni on myös hyvin fyysisiä töitä, esimerkiksi töitä maatilalla tai Australiassa kirvesmiehenä, tehnyt mies, jonka ainoa opetus Pekalle ja Sarille oli ”Kirves ja etulyönti on tappelussa puoli voittoa”, joista voisi päätellä Onnin edustavan hyvin yleistä narratiivia maskuliinisuudesta ja miehuudesta, sekä tähän narratiiviin myös usein liitetystä fyysisyydestä ja aggressiivisuudesta (Nousiainen 2016, 87, 233, 9). Miehuuden satiirisessa käsittelyssä sen kohteiksi joutuvatkin tarkennetusti

enemminkin erilaiset miehuuteen liitetyt yleiset ajattelumallit, odotukset ja stereotypiat, joita teoksessa kritisoidaan.

Mielenkiintoisella tavalla erilaiset miehuudet ja niihin liitetyt stereotypiat siis ilmentyvät teoksessa sen henkilöhahmoissa ja heidän käyttäytymisessään. Teoksessa voi selvästi nähdä satiirille yleisen kahtiajaon, jossa hyvä ja paha ovat vastakkain. Tässä tapauksessa hyvän roolissa on modernimpi ja vapaampi miehuus, jota erityisesti symboloi Pekan henkilöhahmo, joka muun muassa itkee, tuntee ja rakastaa vapaasti. Toisaalta myös Eskon kokema muodonmuutos kyynisestä ja pidättäytyväisestä avoimmemmaksi ja onnelliseksi myös symboloi tätä hyvän ja pahan taistelua. Pahan roolissa voisi nähdä olevan stereotyyppinen ja vahingollinen maskuliinisuuden ja miehuuden kuvaus, joka toisaalta ilmenee joissain tapauksissa myös Eskon ja Pekan hahmoissa, mutta erityisesti Onnin ja Arvon henkilöhahmoissa, jotka ovat paljon litteämpiä ja karikatyyrimäisiä henkilöhahmoja. Tämä satiirin paha eli vahingollinen maskuliinisuus konkretisoituu muun muassa väkivaltana ja tunteiden torjumisena.

Sanna Karkulehto ja Leena-Maija Rossikin kertovat teoksessaan *Sukupuoli ja väkivalta: Lukemisen etiikkaa ja politiikkaa* (2017), että miehet esitetään usein edelleen erilaisissa nykykulttuurin teksteissä ja kuvastoissa naisia hyväksikäyttävänä ja väkivaltaisena sukupuolena, tai vastaavasti myös toisia miehiä pahoinpitelevinä toimijoina tai toisten miesten väkivallan kohteena. Sitä vastoin naisia edelleen kuvataan monenlaisen hyväksikäytön ja väkivallan kohteina. Toisaalta myös naisia on alettu kuvaamaan entistä useammin väkivaltaan kykenevinä toimijoina etenkin populaarikulttuurin kuvastoissa. Kuitenkin edelleen väkivalta usein maskulinisoidaan ja väkivallan kohteeksi joutuminen taas feminisoidaan. (Karkulehto & Rossi 2017, 7–8.) *Juurihoidossakin* tukeudutaan paljolti tähän yleiseen narratiiviin, sekä toisaalta kritisoidaan sitä.

Arvon ja Onnin henkilöhahmoissa konkretisoituva väkivalta ja tunteiden torjuminen näkyy hyvin kiinnostavasti seuraavassa tekstiotteessa. Nimittäin mielenkiintoinen elementti teoksen miehuuden kuvauksessa on se, kuinka miesten tekemää väkivaltaa kuvataan ja kuinka siihen suhtaudutaan. Väkivallan kuvauksessa kulkee jatkuvasti satiirin luoma humoristinen vire, sillä väkivaltaan suhtaudutaan erikoisen kepeästi Arvon taholta. Huumorin takaa kuitenkin paistaa se ajatus, kuinka paheksuttavaa ja väärin väkivalta on, sillä tarinan sisarukset kiusaantuvat ja tyrmistyvät kuulemastaan. Mielenkiintoinen väkivallankuvaus on tarinan kohdasta, kun

sisarusten isän Onnin veli Arvo kertoo hyvin lakonisesti oman isänsä väkivaltaisuudesta, ja siitä, kuinka hän ja Onni tappoivat oman isänsä:

- Kerran se äijä meni kuitenkin liian pitkälle. Se hakkas jostain mitättömästä syystä teidän isää rautaketjulla. Me oltiin siinä vaiheessa jo melkein parikymppisiä, aikamiehiä.
- No menitkö sinä väliin?
- Menin. Me hakattiin se saatanan piru oikein kunnolla. Ensimmäistä ja viimeistä kertaa.
- Muuttiko se tapansa?
- Ei. Se kuoli.
- Kuoli? Te tapoitte isänne. Meidän isoisän.
- Niin.
- No jouduitteko te vankilaan?
- Ei. Sitähän ei ollut virallisesti edes olemassa. Se oli kaikille helpotus. Äiti sanoi että pojat, sellasta sattuu. Isä haudattiin metsään ja homma vaiettiin kylällä. Mie ajattelen sen niin että jokainen nuori mies tappaa jossain vaiheessa isänsä jollain tavalla. Meillä se tapa oli tollanen aika konkreettinen.
- Puhuitteko te siitä isän kanssa sen jälkeen?
- Mitäpä siitä puhumaan.

Tuo on ollut perusajatus suomalaisessa mielenterveystyössä melkein näihin vuosiin asti. Mitäpä siitä puhumaan. Meidän suvussa tuhoisaa ohjetta on noudatettu kiitettävästi. Olemme pitkään hiljaa. Sari rikkoo ensimmäisenä hiljaisuuden.

– Jospa minä tiskaan nämä. Ottaako joku kahvia?

Kaikki ottavat kahvia. Arvo kertoo vielä kiinnostavan asian, tai keittiöpsykologisen huomion. Hän uskoo isän jättäneen meidät oman isänsä takia. Isä pelkäsi tulevaisuutensa samanlaiseksi. Jos näin oli, se kuulostaa hätävarjelun liioittelulta.

Toisaalta ymmärrän mitä hän tarkoittaa. Jokainen vanhempi pelkää tekevänsä vahinkoa lapselleen, vaikka vahingossa. Ja jokaisella saattaa raja ylittyä väsyneenä, hyvilläkin vanhemmilla.

Kahvin aikana pääsemme jollain tavalla yli Arvon kertoman tarinan aiheuttamasta tunnekuohusta.

(Nousiainen 2016, 237–238.)

Sisarusten kiusaantumisen ja tyrmistyksen voi tässä tekstiotteessa nähdä muun muassa siinä, että Arvon käyttäessä neutraalimpaa sanaa 'kuolema' puhuessaan isänsä taposta, Pekka taas toteaa asian Arvoa suuremmin korostaen, että Arvo ja Onni olivat 'tappaneet' oman isänsä ja heidän isoisänsä. Tämän jälkeen Pekka vielä kysyy, että joutuivatko he teostaan vankilaan, joka korostaa teon rangaistavuutta. Arvo taas vastailee kysymyksiin ja kommentteihin hyvin lakonisesti ja jopa tunnekylmästi, vaikka aihe on hyvin vaikea ja herkkä. Viimeisessä kommentissaan Arvon voisi nähdä jopa ajattelevan asiaa positiivisesta näkökannasta, sillä hän näkee isänsä tapon olleen kaikkien kannalta helpotus. Tämän lisäksi hän ikään kuin etäännyttää itsensä asiasta sanoen, että hänen mielestään jokainen nuori mies tappaa isänsä lopulta jollain tavalla. Tämä ristiriita Arvon ja sisarusten suhtautumisen välillä, ja erityisesti Arvon absurdi tapa kertoa kyseisestä aiheesta, tuo tarinan tilanteeseen huvittavuutta.

Aiempaan katkelmaan yhä viitaten, toisaalta teoksessa näkyy myös pilkanteko usein suomalaisuuteenkin yleisesti liitetystä tunteiden torjumisesta, sillä katkelmassakin ilmenee se, kuinka niin merkittävistä ja haastavista asioista ei puhuta, kuten väkivalta ja kuolema. Tällainen ajattelutapa näkyy erityisesti Arvon, Onnin ja Eskon henkilöhahmoissa, mutta toisaalta myös teoksen naishenkilöhahmossa Sarissa. Sari alkaa esimerkiksi aiemmassa tekstiotteessa tiskaamaan ja tarjoilemaan kahvia, kun ei keksi muuta tapaa käsitellä tilannetta ja rikkoa hiljaisuutta, jossa korostuu puhumattomuus ja tunteiden torjuminen, ja hyvin suomalaiseen tapaan jäänrikkojana puhumisen sijaan toimii suomalaisille tärkeä juoma, kahvi. Tämän lisäksi Sari on kokenut väkivaltaa miesten taholta, ja suhtautuu näihin rankkoihin kokemuksiinsa lähinnä huumorin avulla, jonka myös voisi nähdä itseään suojelevana keinona ja pyrkimyksenä välttää vaikeasta aiheesta puhuminen vakavasti, vaikka taustalla oleva aihe ja satiirin kritisoima pahe ovatkin vakavia:

Sarilla ja Fadilla tuntuu menevän hyvin. Ainakin Sarin tekstarista päätellen. ”Kerro Eskolle terveisiä. Olitte oikeassa. Fadi on hyvä mies. Vaikka niinhän ne kaikki on jonkin aikaa. Tulkaa sitten apuun kun se alkaa hakkaamaan 😊.”

(Nousiainen 2016, 329.)

Erityisesti tekstiviestin lopussa oleva hymiö osoittaa ja korostaa sanoman ristiriitaisuuden ja siten myös satiirisen huvittavuuden. Sarissa, kuten aiemmin mainituissa mieshenkilöhahmoissakin, ilmenee tunteiden torjunta myös haluttomuutena itkeä, erityisesti muiden nähden. Sari esimerkiksi kiroaa itkemistään isänsä haudalla, ja Esko häpeää ja pyytelee itkuaan anteeksi Pekalta, joka sen oli näkemässä heidän saadessaan kuulla Eskon surullisesta menneisyydestä ennen adoptiotaan. Nämä tilanteet näyttävät satiirisina ja huvittavina siksi, koska Pekan tapa kertoa Sarin ja Eskon suhtautumisesta omiin tunnepurkauksiinsa on lämmin, mutta kuitenkin sisarellisen piikittelevä ja siten heidän puutteitaan ja luonteitaan kepeästi pilkkaava. (Nousiainen 2016, 321, 105.) Puhumattomuus, tunteiden torjuminen ja haluttomuus itkeä muiden nähden ovat yleisesti suomalaisuuden ja miehuuden narratiiveihin liitetyjä piirteitä, ja *Juurihoidossa* ne päätyvät siis lempeän satiirin kohteiksi.

Toisaalta miehuudesta näytetään lempeän pilkallisella ja huvittavalla tavalla myös toinenkin puoli. Siinä kritisoidaan sitä, millaisia paineita miehiä kohtaan nyky-yhteiskunnassa saatetaan asettaa. Näin Pekka tulkitsee nyky-yhteiskunnan odotusten olevan miehiä kohtaan:

Minulle se pakki oli utopistinen peilikuva. Täsmälleen sellainen miehen odotetaan olevan nykymaailmassa, täsmälleen sellainen Tiina halusi minun olevan. Kova ja käytännöllinen, mutta samalla pehmeä ja huomaavainen.

Minä en pystynyt siihen. Minusta ei vain ollut vaaleanpunaiseksi työkalupakiksi.

(Nousiainen 2016, 24.)

Vaaleanpunaisen työkalupakin ja miehen rinnastaminen toisiinsa on todella inkongruentti ja absurdi, ja siksi huvittava. Tämä erikoinen kannanotto on myös hyvin satiirinen, suhtautuen kriittisesti yhteiskunnan asettamiin velvoitteisiin siitä, millainen miehen kuuluisi olla. Henkilöhahmojen arvonalennus on myös hyvin yleistä satiirin lajille (Kivistö 2007, 10), ja niin tässäkin katkelmassa miehet alennetaan vaaleanpunaisiksi työkalupakeiksi eli esineiksi.

Toisaalta teoksessa naurunalaiseksi päätyy myös miesten kokema häpeä omista feminiinisemmistä puolistaan. Tästä esimerkkinä Eskon ja Pekan mennessä yhdessä elokuvaan, Esko antaa Pekan valita elokuvan, vaikka oikeasti haluaisi mennä katsomaan uuden romanttisen komedian, jota tähdittää Reese Witherspoon. Esko ei kehtaa kertoa Pekalle pitävänsä romanttisista komedioista, sillä sellaiset elokuvat itkettävät häntä, ja tunteiden näyttäminen on hänestä kiusallista. Pekka haluaisi myös oikeasti mennä katsomaan kyseisen romanttisen komedian, mutta hän uskoo, ettei Esko tahtoisi katsoa ”romanttista höttöä”, joten hän päätyykin James Bond -elokuvaan, koska se on hänen mielestään varma valinta. (Nousiainen 2016, 101–104.) Huvittavaa ja pilkallista tässä asetelmassa on se, että Pekka ja Esko molemmat tahtoisivat katsoa saman romanttisen komedian, jonka voisi tavanomaisesti nähdä feminiinisempänä elokuvan tyylilajina, mutta eivät päädy sitä katsomaan Eskon häpeän ja Pekan ennakkoluulojen johdosta, ja päätyvät katsomaan romanttisen komedian sijaan toimintaelokuvan, jonka taas voisi nähdä tavanomaisesti maskuliinisempänä elokuvan tyylilajina. Ilman näitä ajatuksiaan, he voisivat tehdä yhdessä jotain, joka olisi molemmille vieläkin mukavampaa ja antoisampaa. Pekka myös ajattelee, että:

Elokuvat toimii meidän tapauksessamme kuten ensi-treffeillä. Ollaan toistemme seurassa mutta ei tarvitse puhua. Ja elokuvan jälkeen on yhteinen keskustelunaihe, jos muuten ei olekaan mitään yhteistä. Meillä toki on, paljonkin.

(Nousiainen 2016, 100.)

Tämä myös lisää tilanteen huvittavuutta ja lempeää pilkallisuutta, sillä Pekka ei edes tiedä, kuinka paljon heillä oikeasti todella onkin yhteistä, ja kuinka heillä todella olisikin ollut yhteistä puheenaihetta, jos he olisivat rohkeasti valinneet sittenkin molemmille mieleisemmän romanttisen komedian.

4.2. Vanhemmuus ja isyys

Juurihoidossa satiirin kannalta mielenkiintoisella tavalla näyttäytyy myös vanhemmuus ja erityisesti isyys, ja niihin liittyvät ristiriidat ja äärimmäisyydet. Teoksessa sisarusten isä Onni edustaa hyvin poissaolevaa isyyskuvaa, sillä Onni oli suurimman osan ajasta poissa kaikkien

lastensa elämästä sekä psyykkisesti että fyysisesti. Onnin hahmosta myös puhutaan sisarusten toimesta tästä syystä hyvin huvittavan pilkallisesti. Esimerkiksi Pekka kertoo hyvin ironiseen sävyyn isästään ja heidän ainoasta puhelustaan isän kadottua näin: ”Äänen laadusta päätellen kyseessä oli kaukopuhelu ja ne olivat siihen aikaan kalliita. Isä siis panosti minuun”. Toisaalta Pekan äitikin kutsuu Onnia ”raukaksi pelkuriksi”. (Nousiainen 2016, 9.) Sarikin sanoo aiemmin päättäneensä, ettei kaipaa enää isää, ja ajatelleensa, ettei ”se äijä” ollut etsimisen arvoinen (Nousiainen 2016, 120). Onnin isyys näkyy siis teoksessa satiirille ominaisesti huumorin keinoin kriittisessä ja pilkallisessa valossa, kun Onnin jälkeensä jättämät henkilöhahmot keskustelevat hänestä tai ajattelevat häntä.

Pekka taas halusi olla tekemättä samaa virhettä kuin hänen isänsä oli tehnyt, ja päätti olla lapsilleen läsnä. Pekka päätti jäädä vuodeksi pienten lasten kanssa kotiin, kun vaimo Tiina meni töihin. Pekka halusi tehdä kaiken täydellisesti ja oikein, muun muassa tehden lapsille vain luomuruokia ja vieden heitä puistoon joka päivä. Hänestä tuli niin sanottu superisä, kunnes paloi loppuun ja kaikki alkoi mennä alamäkeä, ja Pekalle ja Tiinalle tuli ero. (Nousiainen 2016, 21–25.) Tämän jälkeen lapset jäivät Tiinan luo asumaan, ja Pekka voi nähdä lapsiaan vain joka toinen viikonloppu (Nousiainen 2016, 19–20). Pekan hahmossa siis näkyy ristiriita siitä, että hän yrittää olla hyvä ja läsnä oleva isä, toisin kuin oma isänsä, mutta lopulta päättyy myös näkemään lapsiaan vain harvoin. Hän oli ensin koti-isä, joka on aina läsnä, mutta sitten hänestäkin tuli poissaoleva. Pekka kertoo omasta isyydestään seuraavasti:

Halusin paikata lapsilleni sitä virhettä, jonka oma isäni oli tehnyt. Olisin tarvinnut jonkun sanomaan, että lapsen hylkäämisen ja sekopäisen koti-isyyden välillä on vaihtoehtoja. Ilmeisesti tilanne oli samanlainen monilla muillakin. Ainakin niillä, jotka lähtivät mukaan vanhemmuuden kilpavarusteluun.
(Nousiainen 2016, 23.)

Pekka siis yritti kaikella tahdonvoimallaan olla erilainen kuin oma isänsä, mutta päätyikin tekemään täysin päinvastaisen virheen, joka johti kuitenkin samankaltaiseen lopputulokseen. Tässä ristiriitaisuudessa, joka Pekan isyydessä tulee ilmi, voisi nähdä olevan lempeää kritiikkiä ja pilkallisuutta siitä, kuinka vanhemmuudessa usein yritetään tehdä toisin kuin omat vanhemmat tekivät, mutta silti jokainen vanhempi tulee tekemään omat virheensä. Teoksessa voitaisiin siis nähdä kritisoidavan ihmisten mielettömyyttä ja taipumusta mennä äärimmäisyyksiin.

Toisaalta taas huvittavaa kritiikkiä vanhemmuutta kohtaan tuo satiirille ominainen kritiikin ja pilkanteon tapa eli arvonalennus. Seuraavissa katkelmissa vanhemmat ja eritoten sisarusten isä alennetaan eläimeksi, kun hänet rinnastetaan villieläimiin ja koiriin.

Luonto on julma. Heikot kuolevat, osa eläimistä on myrkyllisiä, osa hylkää pentunsa ja osa tappaa ne. Mutta kyllähän ihminenkin osaa sotia. Oma isämme hylkäsi meidät ja valitettavasti moni myös tappaa perheensä.

(Nousiainen 2016, 281.)

Nousemme koirapuiston ohi pientä mäkeä. Aitaukset on jaettu pienille ja isoille koirille. Aika raaka jaottelu. Sama kun jakaisi isät hyvien ja huonojen leireihin. En edes tiedä kumpaan joutuisin. Tai kumpaan oma isäni joutuisi. Ja kumpaan leiriin keskiverrot?

(Nousiainen 2016, 43–44.)

Henkilöhahmoihin liitetäänkin usein eläimellisiä piirteitä satiireissa, tai jopa vihjataan eläimen olevan alhaisimmillaan muistuttaessaan ihmistä (Kivistö 2007, 11). Vanhemmat ja erityisesti Onni päätyvät kritiikin ja huvittavan pilkanteon kohteeksi, kun teoksessa satiirisesti osoitetaan se, kuinka ihmiset eivät ole aina sen parempia tai inhimillisempiä kuin muutkaan eläimet. Ihmiset ovat kykeneväisiä yhtä julmiin tekoihin kuin muutkin eläimet. Tosin vain sillä erolla, että ihmiset yleensä tietävät moraalisesti, mitä ovat tekemässä. Tämä pilkanteko tulee esiin huumorin kautta, kun vanhemmat alennetaan absurdilla tavalla eläimiksi ja jopa pedoiksi, ja siten asetetaan naurunalaisiksi ja huvittavan mutta pisteliään pilkan kohteiksi.

Satiirin kynsiin joutuu myös länsimainen holhousvanhemmuus ja länsimaisten vanhempien kokemat ongelmat ja huolet, sillä teoksessa hyvin rajulla kontrastilla laitetaan vastakkain länsimaisten hyvinvointivaltioiden ja köyhempien maiden vanhemmat, ja heidän huolensa lastenkasvatuksessa. Seuraavassa katkelmassa räikeitä eroja kuvataan vastaavasti:

Kun Simonetta kertoi Fanan tarinaa, mietin itseäni isänä. Ja lapsiani. En ole kertaakaan joutunut rahan takia luopumaan mistään lasten hyvinvointiin liittyvästä. Jokainen tuulenpitävä vaate, jokainen lääkärikäynti, jokainen fluoritabletti, d-vitamiinitippa ja lasta kehittävä satujumppatunti on ollut itsestäänselvyyks.

Erot ovat Suomessakin karut. Tuhannet vanhemmat saavat stressireaktion aina kun tulee tieto päiväkotikuvauksesta, kaverisyntäreistä Hoplopissa tai lääkahoitoa vaativasta sairastumisesta.

Se minkälaisia valintoja köyhemmissä maissa elävät vanhemmat joutuvat lastenkasvatuksessa tekemään, saa kylmät väreet hiipimään vartalooni. En pysty kuvittelemaan Fanan äidin tuskaa pakon sanelemien valintojen jälkeen.

Soitin paniikissa neuvolaan kun olin unohtanut antaa kolmena iltana d-vitamiinitipat. Mihin Suomessa soitetaan, jos lapsi lähtee myymään itseään? Thaimaassa eteen tulevat valinnat jäävät käsityskyvyn ulkopuolelle. Koulutus tai hengissä pysyminen? Sen valinnan siskomme äiti joutui tekemään. Lapsuuden loppu tai nälkä?

(Nousiainen 2016, 184–185.)

Länsimaisten vanhempien huolet lasten vitamiinien saannista kalpenevat, kun vierelle asetetaan räikeästi prostituutio. Tämän kaltainen räikeä ja koominen vastakkainasettelu ja kritiikki saa länsimaisten vanhempien ongelmat näyttämään naurettavilta ja turhanpäiväisiltä muiden maiden ongelmien vierellä.

4.3. Poliitiikka

Politiikka on myös yksi teoksessa oleva erittäin mielenkiintoinen aihealue, joka myös päättyy satiirin kohteeksi eri tavoin. Erityisen kiinnostava poliittinen vastakkainasettelu syntyy, kun Sari, joka on ruotsidemokraattien kunnanvaltuutettu, kertoo Pekalle, joka taas on Helsingin vihreissä, nykyisestä miehestään. Keskustelu etenee Sarin ja Pekan välillä seuraavasti:

- On jo tärpänny, viis vuotta sitten. Tapasin kunnanvaltuuston kokouksessa Fadin.
 - Mistäs hän on?
 - Tosta viereisestä talosta.
 - Meinasin alkujaan.
 - Se on assyrialainen, ja on samaa mieltä siitä ettei tänne tarvita enää yhtään pakolaista.
 - Ja se on itse Assyriasta, missä se on?
 - Ei enää missään. Niiltä vietiin oma maa ja ne tuli sitten koko saatanan revohka tänne elämään ruotsalaisten rahoilla. Kyllä tää mun helvetin perhe on elävä esimerkki siitä että Ruotsin maahanmuuttopolitiikassa on menny jotain pahasti pieleen. Ei helvetti voi ottaa kaikkia sisään jotka vaan pyrkii tulemaan.
 - Onhan siitä ollut Ruotsille hyötyäkin.
 - Ehkä joskus, mutta ei enää. Maa on rakennettu jo. Nämä uudet tulijat on niin saatanan impulsiivisia. Näittehän nyt sen tuolla kadulla kun ne tappeli. Miks helvetissä pitää kiihtyä niin nopeasti!
- (Nousiainen 2016, 117.)

Sarin poliittiset näkemykset ja todellinen elämäntilanne ovat hyvin ristiriidassa toisiinsa, sillä vaikka hänen poliittinen kantansa on se, ettei Ruotsiin tarvitsisi enää tulla enempää maahanmuuttajia, hänen miehensä on kuitenkin maahanmuuttaja, ja lapsensakin hyvin monikulttuurisia. Hänellä on neljä poikaa, Pasi, Stojan, Miguel ja Muhammed, neljän eri miehen kanssa, ja miehet olivat taustoiltaan suomalainen, serbi, chileläinen ja somali. Näin suuri ristiriita Sarin arvomaailmassa on hyvin absurdi ja vaikeasti uskottava, ja saakin sekä Sarin henkilöhaamon että hänen ruotsidemokraattiset kantansa vaikuttamaan naurettavilta ja koomisilta.

Kritiikkiä teoksessa on runsaasti myös yleisesti poliittisesta keskustelusta eri puoluekantojen välillä. Teoksessa keskustellaan poliittisista keskusteluista, joita käydään todellisessakin elämässä, mutta ne kärjistetään stereotyyppisiin mielipiteisiin, joita eri puolueilla on tietyistä aiheista. Seuraavassa katkelmassa Sari ja Pekka ottavat kannoissaan yhteen, mutta huumoria herättävästi hammaslääkäri Esko astuu väliin tuoden täysin keskustelun aiheeseen kuulumattoman argumentin:

- Varmaan me ollaan taivaanrannanmaalareita Suomessakin. Mutta kun ne ympäristöjutut, jos niitä tarkoitat, on järjettömän tärkeitä. Nytkin meillä on projekti, jossa yritetään saada rakennettua lohiportaita valjastettuihin jokiin.
- Me yritetään pitää ihmiset hengissä lähiöissä.

Noin yksinkertaista se on populistille. Lohia ei kannata suojella kun joillain ihmisillä menee huonosti. En jaksa sanoa vastaan. Onneksi isoveljemme rikkoo hiljaisuuden.

– Tärkeitä juttuja molemmat. Itse korostaisin kuitenkin ehkäisevän hammashoidon tärkeyttä.

– Lohille vai ihmisille?

(Nousiainen 2016, 119.)

Katkelmasta voi nähdä, kuinka kritiikin kohteena on poliittinen keskustelu yleensä. Kritiikin ja pilkan kohteena on kaikeksi poliittisen keskustelun rikkonaisuus, ja se, kuinka poliittisessa keskustelussa toisinaan huudellaan vain omaa näkökantaa, eikä kukaan kuuntele toisiaan. Tämä näkyy erityisesti Pekan ja Sarin henkilöahmoissa. Vihreä korostaa luonnon tärkeyttä ja puhuu lohivirtausta, kun taas ruotsidemokraatti tuo esiin kantaruotsalaisten hyvinvoinnin lähiöissä sivuuttaen lohiin liittyvän asian täysin. Pekka myös ajatuksissaan pilkkaa Sarin kommenttia ja populistien ajatusmaailmaa. Hammaslääkäri taas puhuu ehkäisevän hammashoidon puolesta, joka toimii katkelmassa huumoria tuottavana elementtinä, joka Sarin sitä seuraavan kommentin kanssa muuttaa koko keskustelun absurdiksi ja koomiseksi. Tämä koomisuus saa samalla myös koko tilanteen, sekä Pekan ja Sarinkin puheet vaikuttamaan koomisilta. Myös aiemmin teoksessa Pekka ja Esko käyvät keskustelun, jossa Esko pitää oopperatalon korjaamista veronmaksajien rahoilla täysin turhana, sillä rahat voitaisiin laittaa hammaslääkärien palkkaamiseen. Armeijassakin hän oli miettinyt, että kertasinkoja voitiin poksaotella, mutta hammashoito hoidettiin vain välttävästi. Pekka taas vitsailee Eskolle, että haluaisiko Esko Suomesta hammaslääkäriyhteiskunnan. (Nousiainen 2016, 44–45.) Teoksessa on siis runsaasti hyvinkin absurdeja poliittisia mielipiteitä ja kantoja, sekä kärjistyksiä ja vastakkainasetteluja, jotka voitaisiin nähdä poliittisen ja yhteiskunnallisen puheen ja keskustelun koomisena kritiikkinä ja pilkkana.

Toisaalta teoksen poliittisista aiheista kärkkäimmin otetaan kantaa aboriginaalien eli Australian alkuperäiskansojen kohteluun maassaan. Aboriginaalien elinajanodote on kymmenen vuotta kantaväestöä alhaisempi, eikä poliitikkojen mukaan asian hoitamiseen ole rahaa. Esko ja Sundayn mies Shaun käyvät keskustelun aboriginaalien kärsimästä alkoholismista. Esko muistaa myös kuullessaan jostain, että aboriginaalien alkoholiongelmat johtuisivat siitä, kun heillä ei ole toleranssia alkoholille. (Nousiainen 2016, 293–294.) Shaun kertoo sen olevan pelkkä myytti, ja ottaa kiivaasti tähän kantaa seuraavasti:

– Varmaan sortava valtaväestö ostaa hyvää omaatuntoa sillä. Syytellään siitä että miksi ne juo, kun ei ne kestä sitä viinaa. Kyllä nämä kolonisaation muut toimet ovat ajaneet aboriginaalit huonoihin oloihin, asunnottomuuteen ja sosiaalisiin ongelmiin, ja ne olosuhteet sitten ovat ajaneet ihmiset alkoholisteiksi. Ei mikään helvetin genetiikka! Ja silti poliitikot puolustautuu sillä että ne nyt vaan on geneettisesti tollasia, juoppoja. Pitäisi tehdä geneettinen analyysi niistä ihmisistä, jotka pitää yllä näitä rasistisia ja stereotyyppisiä myyttejä omaa persettänsä suojellakseen. Saatana. Anteeksi.

(Nousiainen 2016, 294.)

Shaunin kanta on hyvin kärkeä, ja hän kritisoi aggressiivisin ja koomisin sanankääntein koko sortavaa valtaväestöä, kuten sanoen valtaväestön ”suojelevan omaa persettä”, samalla myös tehden tämän vastapuolen naurunalaiseksi osoittamalla valtaväestön ylläpitämän myytin naurettavaksi. Hän kääntää myytin valtaväestöä vastaan sanomalla, että geneettinen analyysi pitäisikin tehdä heille, siten tuoden vielä suuremmin esiin väitteen absurdiuden ja typeryyden. Shaun myös syyttää samalla kiro sanoja ja muita halventavia sanoja valtaväestöä kohtaan. Valtaväestö ja sen rasismi, sekä erityisesti kolonialismi näyttäytyvät Shaunin vihaisissa ja pisteliäissä sanoissa hyvin naurettavina ja pilkan kohteena luoden samalla myös teoksen kohtaan pisteliästä komiikkaa, sillä Shaun halventaa valtaväestöä saaden sen kuulostamaan tekopyhältä ja pelkurimaiselta.

5. PÄÄTÄNTÖ

Tässä tutkielmassani tutkin Miika Nousiaisen *Juurihoito* -teoksessa olevia huumorin keinoja, ja joiden paljoudesta päätin valita mielestäni kiehtovimmat keinot, jotka ovat peritekstit ja satiiri. Tutkielmani osoittaa, että peritekstit ovat mielenkiintoinen tutkimuksen kohde myös huumorintutkimuksessa, sillä peritekstit voivat sisältää paljon humoristista ainesta, joka jäisi ilman peritekstien tutkimusta täysin huomiotta. Tutkielmassani sain selville, että *Juurihoidon* peritekstit sisälsivät hyvin mielenkiintoista kommentaaria teoksen tarinasta ja erityisesti sen lääkärihenkilöhahmosta Esko Kirnuvaarasta. Peritekstilliset välikappaleet, jotka sisältävät juurihoidon hoitotoimenpiteen välivaiheet, nimittäin noudattelevat Eskon ja hänen sisarustensa matkaa kohti sukujuuriensa selvitystä, sekä Eskon elämän mullistavaa seikkailua kohti uusia kokemuksia ja rakkautta, mutta kuitenkin samalla tuovat teokseen humoristisen lisävivahteen, kun lääketiede ja humoristinen fiktio kohtaavat. Välikappaleiden lisäksi tutkin teoksen alkusanoja, jotka myös kommentoivat teoksen lukutekstiä ja tarinaa rakkauden etsimisen ja tunteiden näkökulmista kaikessa inkongruenttiudessaan ja absurdiudessaan.

Tutkielmassani analysoin myös teoksen satiirin ilmenemistä ja vaikutuksia *Juurihoidon* huumoriin. Satiirin kohteiksi joutuvat teoksessa muun muassa miehuuden ja suomalaisuuden stereotyyppit väkivaltaisuuksineen ja tunteiden torjumisineen. Tämän lisäksi satiirin kohteeksi joutuu vanhemmuus ja isyys, ja niiden eri muodot, ilmenemistavat ja ristiriitaisuudet, kuten poissaoleva isyyskuva, superisyys ja äärimmäisyyksiin meneminen, sekä länsimaisten lastenkasvatukseen liittyvien vaikeuksien naurettavuus köyhempien maiden lastenkasvatuksen vaikeuksiin verrattuna. Vielä kolmanneksi satiirin kohteeksi nimeän politiikan, joka myös joutuu satiirin kohteeksi monella tavalla, kuten Sarin henkilöihahmon poliittisten näkökantojen kautta, jotka ovat ristiriidassa hänen käyttäytymisensä ja elämänsä kanssa. Tämän lisäksi satiirin kohteeksi päätyvät myös poliittinen keskustelu, jossa ei kuunnella muita osapuolia, sekä vääryydet aboriginaaleja kohtaan. Nämä kaikki satiirin kohteet tuovat mukanaan myös satiirille ominaista pisteliästä ja kritisoivaa huumoria, mutta kuitenkin satiiriksi hyvin lempeällä ja koomisella otteella.

Teoksesta löytyy siis paljon kiinnostavia elementtejä, jotka tuovat teokseen huumoria. Tästä huolimatta tutkielmani on vain pintaraapaisu *Juurihoidon* huumorin keinojen tutkimiseen, sillä teoksesta löytyisi vielä lisääkin tutkittavaa ainakin satiirin kannalta. Näiden lisäksi teoksesta löytyisi vielä paljon muitakin huumorin keinoja, joita en ole tässä tutkimuksessani käsitellyt. Esimerkiksi teoksen parodiallisuutta lääkäriromaaneihin olisi todella kiinnostavaa tutkia.

Teoksessa myös esiintyvät intertekstuaaliset eli tekstienväliset viittaukset (Tieteen termipankki 2022) ja aiemmin mainitsemani intermediaaliset viittaukset voisivat olla myös kiinnostava tutkimuskohde laajemminkin, sillä niitä löytyy myös teoksen lukutekstistä. Myös tarkempi tutkimus henkilöhahmojen väliseen vuorovaikutukseen ja käyttäytymiseen voisi olla kiinnostavaa. Olisi myös erittäin kiinnostavaa, jos peritekstien analyysiä huumorin tutkimuksessa alettaisiin tutkia lisää.

LÄHTEET

Aineisto:

Nousiainen, Miika 2016. *Juurihoito: Suku- ja hammaslääkäriromaani*. Helsinki: Otava.

Lähteet:

- Arnold-Forster, Agnes 2021. "Racing Pulses: Gender, Professionalism and Health Care in Medical Romance Fiction." *History Workshop Journal*, 91 (1), 157–181. Haettu: <https://dx.doi.org/10.1093/hwj/dbab011> (26.5.2022).
- Genette, Gérard & Lewin, Janet E. 1997. *Paratexts: Thresholds of interpretation*. Cambridge: Cambridge University Press. (Englanninos alkuperäisteoksesta Genette, Gérard 1987. *Seuils*. Paris: Seuil.)
- Haddaway: bibliography 2022. Verkkosivu. Haettu: <https://haddaway-disco.com/#biography> (2.5.2022).
- Karkulehto, Sanna, Rossi & Leena-Maija 2017. *Sukupuoli ja väkivalta: Lukemisen etiikkaa ja politiikkaa*. Helsinki: SKS. Haettu: <https://doi.org/10.21435/skst.1431> (1.5.2022).
- Keskinen, Mikko 1993. "Fiktion talon eteiset ja kynnykset. Peritekstit kirjallisuuden kommentaarina ja tulkintana". Teoksessa Ahokas, Pirjo & Rojola, Lea (toim.) *Toiseuden politiikat. Kirjallisuudentutkijain Seuran vuosikirja 47*. Helsinki: SKS. 146–162.
- Kivistö, Sari 2007. *Satiiri: Johdatus lajin historiaan ja teoriaan*. Helsinki: Yliopistopaino Palmenia.
- Kivistö, Sari & Riikonen, H. K. 2012. *Satiiri Suomessa*. Helsinki: SKS.
- Laakso, Maria 2016. "Liikaviisas lyö rahoiksi: Pauli Kohelon romaanien inkongruentti komiikka humoristisen suomalaisen kansankuvauksen perinteessä". *AVAIN - Kirjallisuudentutkimuksen aikakauslehti* (4), 23–38. Haettu: <https://doi.org/10.30665/av.66177> (1.5.2022).
- Morreall, John 2009. *Comic Relief: A Comprehensive Philosophy of Humor*. Wiley-Blackwell. ProQuest Ebook Central. Haettu: <https://ebookcentral.proquest.com/lib/jyvaskyla-ebooks/detail.action?docID=470660>.
- Nousiainen, Miika 2009. *Maaninkavaara*. Helsinki: Otava.
- Nousiainen, Miika 2007. *Vadelmavenepakolainen*. Helsinki: Otava.
- Nwokah, Evangeline E., Hernandez, Vanessa, Miller, Erin & Garza, Ariana 2019. "Playing with Words: Dav Pilkey's Literary Success in Humorous Language". *American journal of play*, 11(2), 222-246. Haettu: <https://www.proquest.com/scholarly-journals/playing-with-words-dav-pilkeys-literary-success/docview/2213858469/se-2?accountid=11774> (2.5.2022).
- Paasi, Jussi 2016. "Jortikka jyrähti kohuottelusta: "Ihan pikkupoikien leikkiä"". *Iltasanomat* 22.3.2016. Haettu: <https://www.is.fi/sm-liiga/art-2000001143218.html> (2.5.2022).
- Pyykönen, Anna-Leena 2012. "Antisankarihahmot Miika Nousiaisen komiikan avaimena" (Pro gradu -tutkielma). Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Tieteen termipankki: Kirjallisuudentutkimus: huumori. Haettu: <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Kirjallisuudentutkimus:huumori>. (2.5.2022).
- Tieteen termipankki: Kirjallisuudentutkimus: intermediaalisuus. Haettu: <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Kirjallisuudentutkimus:intermediaalisuus>. (2.5.2022)
- Tieteen termipankki: Kirjallisuudentutkimus: intertekstuaalisuus. Haettu: <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Kirjallisuudentutkimus:intertekstuaalisuus>. (2.5.2022)
- Tieteen termipankki: Kirjallisuudentutkimus: motiivi. Haettu: <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Kirjallisuudentutkimus:motiivi> (19.4.2022).
- Tieteen termipankki: Tekstuaalitieteet: lukuteksti. Haettu: <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Tekstuaalitieteet:lukuteksti> (16.4.2022).